

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број **АП 1638/17**, рјешавајући апелације **Богдане Томовић и Гордане Гвозденовић**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (2) и члана 74 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 94/14), у саставу:

Мирсад Ћеман, председник

Мато Тадић, потпредседник

Златко М. Кнежевић, потпредседник

Валерија Галић, судија

Миодраг Симовић, судија

Сеада Палаврић, судија

на сједници одржаној 17. јануара 2018. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација **Богдане Томовић** и **Гордане Гвозденовић**.

Утврђује се повреда права на забрану подвргавања нехуманом поступку из члана II/3б) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Тужилаштву Босне и Херцеговине да без даљњих одгађања предузме мјере с циљем одлучивања о притужбама апеланткиња против наредбе о обустављању истраге од 17. јануара 2012. године у предмету број Т20 0 КТРЗ 0001145 06, у складу са чланом II/3б) Устава Босне и Херцеговине и чланом 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Савјету министара Босне и Херцеговине да, у складу са чланом 74 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, апеланткињама **Богдани Томовић** и **Гордани Гвозденовић** у року од три мјесеца од достављања ове одлуке исплати износ од по 1.000,00 КМ на име накнаде нематеријалне штете због кршења права из члана II/3б) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода уз обавезу да након истека тог рока плати апеланткињама **Богдани Томовић** и **Гордани Гвозденовић** законску затезну камату на евентуално неисплаћени износ или дио износа накнаде одређене овом одлуком.

Налаже се Тужилаштву Босне и Херцеговине и Савјету министара Босне и Херцеговине да, у складу са чланом 72 став

(5) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавијесте Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Богдана Томовић (у даљњем тексту: апеланткиња Томовић) из Хан Пијеска, коју заступа Милан Романић, адвокат из Бањалуке, поднијела је 26. априла 2017. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) због неокончања истраге у предмету Тужилаштва Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Тужилаштво БиХ) број Т20 0 КТРЗ 0001145 06. Апелација је регистрована под бројем *АП 1638/17*.
2. Због неокончања истраге у истом предмету Тужилаштва БиХ апелацију је 5. маја 2017. године поднијела и Гордана Гвозденовић (у даљњем тексту: апеланткиња Гвозденовић), коју такође заступа адвокат Милан Романић. Апелација је регистрована под бројем *АП 1742/17*.

II. Поступак пред Уставним судом

3. С обзиром на то да су Уставном суду достављене двије апелације које се односе на исти чињенични и правни основ, Уставни суд је, у складу са чланом 32 став (1) Правила Уставног суда, донио одлуку о спајању предмета бр. *АП 1638/17* и *АП 1742/17* у којима ће водити један поступак и донијети једну одлуку под бројем *АП 1638/17*.
4. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Тужилаштва БиХ је затражено 10. маја 2017. године да достави одговор на апелацију број *АП 1638/17*, а 19. маја 2017. године да достави одговор на апелацију број *АП 1742/17*.

5. Од Тужилаштва БиХ је 8. децембра 2017. године поново затражено да достави одговор на апелацију број *АП 1742/17*, те да достави Уставном суду фотокопију наредбе о отварању истраге од 2. октобра 2006. године, наредбе о обустављању истраге од 17. јануара 2012. године, те кривичне пријаве Министарства унутрашњих послова Републике Српске (у даљњем тексту: МУПРС) од 29. маја 1996. године и 27. априла 2005. године, као и да се експлицитно изјасни о томе да ли апеланткиње Гвозденовић и Томовић имају својство оштећеног лица у предмету број Т20 0 КТРЗ 0001145 06.
6. Тужилаштво БиХ је 19. маја 2017. године доставило одговор на апелацију број *АП 1638/17*, а тражене документе и одговор на апелацију број *АП 1742/17* 15. децембра 2017. године.

III. Чињенично стање

7. Чињенице предмета које произлазе из навода апелације и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.
8. Апеланткиња Томовић је мајка Здравка Томовића који је као војник Југословенске народне армије (у даљњем тексту: ЈНА) убијен 3. маја 1992. године у нападу на конвој ЈНА у Сарајеву у Добровољачкој улици, а апеланткиња Гвозденовић је сестра Обрада Гвозденовића који је као поручник ЈНА убијен 2. маја 1992. године у Сарајеву на Скендерији.
9. Даље, МУПРС, Центар јавне безбједности Сарајево, поднио је 29. маја 1996. године кривичну пријаву Основном јавном тужилаштву Сарајево против већег броја лица за напад на конвој ЈНА у Сарајеву у Добровољачкој улици 3. маја 1992. године због постојања основа сумње да су починили кривично дјело ратни злочин против ратних заробљеника и ратни злочин противправно убијање и рањавање непријатеља (чл. 144 и 146 Кривичног закона РС).
10. Такође, МУПРС, Центар јавне безбједности Источно Сарајево, поднио је 27. априла 2005. године Окружном тужилаштву Источно Сарајево извјештај којим је допунио кривичне пријаве од 29. маја 1996. године проширивши их, између осталог, и на догађаје од 2. маја 1992. године.
11. Тужилаштво БиХ је 13. маја 2005. године запримило предмет Окружног тужилаштва Источно Сарајево с кривичним пријавама од 29. маја 1996. године и 27. априла 2005. године.
12. Тужилаштво БиХ је 2. октобра 2006. године донијело Наредбу за спровођење истраге број КТ-РЗ 168/06 против Е. Г., Х. Е., З. Б., Ј. Д., Ј. П., Е. Ш., Д. В., Ф. М., Џ. Т., Ј. Б., Р. Ј., Ј. К., Д. Д. и И. Х. за напад на конвој ЈНА у Сарајеву у Добровољачкој улици 3. маја 1992. године због постојања основа сумње да су починили кривично дјело ратни злочин против цивилног

становништва из члана 173 став 1 тачке а), ц) и ф), ратни злочин против рањених и болесних из члана 174 став 1 тачке а) и б), ратни злочин против ратних заробљеника из члана 175 став 1 тачке а) и б), незаконито убијање и рањавање непријатеља из члана 177 ст. 1 и 2, кршење закона и обичаја ратовања из члана 179 став 1, све у вези са чланом 180 ст. 1 и 2 Кривичног закона Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: КЗБиХ).

13. Тужилаштво БиХ је 18. јануара 2012. године обавијестило апеланткињу Томовић да је 17. јануара 2012. године донијело Наредбу о обустављању истраге у предмету број Т20 0 КТРЗ 0001145 06 против Е. Г., Х. Е., З. Б., Ј. Д., Ј. П., Е. Ш., Д. В., Ф. М., Ц. Т., Ј. Б., Р. Ј., Ј. К., Д. Д. и И. Х. за напад на конвој ЈНА у Сарајеву у Добровољачкој улици 3. маја 1992. године због недостатка доказа да су наведена лица починила кривично дјело.

14. Међутим, у обавјештењу је даље наведено да је током истраге Тужилаштво БиХ утврдило да слjedeће радње представљају кривично дјело:

1. убиства пуковника др Будимира Радуловића, пуковника Мире Сокића, војника Миодрага Ђукића, потпуковника Бошка Јованића, пуковника Бошка Михајловића, пуковника Градимира Петровића, као и рањавање пуковника Миће Пантелића, капетана Драгана Станковића, капетана Ласла Правде, војника Слободана Бојанића, војника Звездана Арсића, капетана Ратка Каталине, војника Зорана Аџића, пуковника Љубинка Лукића, војника Миленка Перића, војника Драгана Пантића, разводника Ивице Симића и Славка Петровића због тога што је на жртве отворена ватра када су оне биле онеспособљене за борбу;

2. убиства Нормеле Шуко и рањавања војника Драгана Ковачевића и пуковника Душана Ковачевића због тога што је на жртве отворена ватра у моменту када су се налазили у војном санитарском возилу;

3. физичко малтретирање заставника Гојка Вукшића, пуковника Славољуба Белошевића, капетана Милана Легена, Мирослава Ћабе, Ненада Ерића и Данила Берибакe након њиховог заробљавања у Добровољачкој улици,

те да ће Тужилаштво БиХ наставити да спроводи истражне радње с циљем утврђивања идентитета директних починилаца ових радњи и других евентуално одговорних лица.

15. У погледу других погибија и рањавања Тужилаштво БиХ је навело да је током истраге утврђено да су она настала као резултат законитих радњи због тога што су жртве у моменту када је на њих отворена ватра представљале законите мете, те закључило да с тим у вези неће спроводити даљње истражне радње.

16. У обавјештењу није наведено која конкретна убиства и рањавања не представљају кривично дјело, али је у наредби о обустављању истраге, између осталог, наведено да се истрага због убиства војника Здравка Томовића обуставља јер је његова погибија резултат легитимних радњи.
17. Апеланткиња Гвозденовић је за наведену наредбу сазнала посредно путем средстава јавног информисања.
18. Против Наредбе о обустављању истраге број Т20 0 КТРЗ 0001145 06 од 17. јануара 2012. године апеланткиње су поднијеле притужбе Тужилаштву БиХ у складу с одредбом члана 216 став 4 Закона о кривичном поступку БиХ (у даљњем тексту: ЗКПБиХ).
19. У притужбама су истакле да је истрага у конкретном предмету започела с великим закашњењем, да је вођена нестручно, а све с циљем да се заташкају трагови, односно не утврде све потребне релевантне чињенице које би довеле до оптуживања осумњичених лица. Навеле су да је кривична пријава у овом предмету поднесена још 29. маја 1996. године, а допуњена 27. априла 2005. године, те да је истрага отворена тек 2. октобра 2006. године. Даље је наведено да, с обзиром на прикупљене информације којима располажу њихове породице, сумњају да је истрага стварно трајала од 2. октобра 2006. године до 18. јануара 2012. године, односно сматрају да је у истрази било великих „рупа“ односно прекида, а све због политичког утицаја на Тужилаштво БиХ, као и због непостојања стварне воље у Тужилаштву БиХ да се на предмету „Добровољачка улица“ ради објективно и професионално. Апеланткиње су, надаље, навеле да их током истраге ни Тужилаштво БиХ нити други истражни органи односно органи гоњења нису испитали као оштећене, иако су све вријеме биле доступне на својим адресама које су познате Тужилаштву БиХ. Такође, апеланткиња Гвозденовић је навела да има сазнања да нису испитане ни друге породице војника и официра, нити рањени официри и војници тадашње ЈНА, као ни бројни свједоци, страни и домаћи новинари који су свједоци напада на видно обиљежено санитарско возило ЈНА које се 2. маја 1992. године кретало од Војне болнице преко Скендерије према Дому ЈНА с медицинским особљем и у којем је смртно страдао брат апеланткиње Гвозденовић. Апеланткиња Томовић је навела да и она има сазнања да нису испитане ни друге породице војника и официра, нити рањени официри и војници тадашње ЈНА, као ни тадашњи припадници снага УН који су пратили и обезбјеђивали конвој возила који се 3. маја 1992. године, уз претходни договор Команде ЈНА (генерала Кукањца) и тадашњег предсједника Предсједништва БиХ Алије Изетбеговића, кретао од Команде ЈНА на Бистрику до Лукавице. Тако, нпр. није испитан ни тадашњи командант UNPROFOR-а, канадски генерал MacKenzie,

као ни бројни други учесници и свјedoци самог догађаја. Због свега наведеног, апеланткиње се нису могле сагласити са закључком Тужилаштва БиХ да је током истраге утврђено како су погибије и рањавања припадника ЈНА, а међу њима сина апеланткиње Томовић и брата апеланткиње Гвозденовић, настали као резултат законитих радњи због тога што су жртве у моменту када је на њих отворена ватра представљале законите мете, те су описале своја сазнања о околностима у којима су страдали војник Здравко Томовић и поручник Обрад Гвозденовић.

20. Апеланткиње су након тога подносиле ургенције Уреду главног тужиоца због неодлучивања о притужбама. Уз апелацију су приложене ургенције од 30. септембра 2013. године, 28. априла 2014. године и 28. марта 2016. године.

21. Пуномоћник апеланткиња је поднио притужбу Уреду дисциплинског тужиоца Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: УДТ) против тадашњег главног тужиоца Тужилаштва БиХ. Даље, УДТ је дописом од 11. новембра 2016. године обавијестио пуномоћника апеланткиња да је његова притужба одбачена.

22. Такође, пуномоћник апеланткиња је 23. априла 2015. године поднио кривичну пријаву против тадашњег главног тужиоца Тужилаштва БиХ и в.д. главног тужиоца Тужилаштва БиХ у вријеме подношења притужбе против наредбе о обустављању истраге (2012. године).

23. Према стању списка, Тужилаштво БиХ никада није одлучило о притужбама против наредбе о обустављању истраге од 17. јануара 2012. године, нити је апеланткињама одговорено на ургенције.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

24. Апеланткиње истичу да апелације подносе због тога што Тужилаштво БиХ није завршило истрагу коју води од 2. октобра 2006. године у предмету број Т20 0 КТРЗ 0001145 06 за напад на конвој ЈНА у Добровољачкој улици 3. маја 1992. године у којем су погинули син апеланткиње Томовић и брат апеланткиње Гвозденовић. Истичу да у наредби о обустављању истраге није образложено због чега тужилац сматра да треба спроводити истрагу због погибије седам лица, рањавања 14 лица и малтретирања шест заробљених припадника ЈНА, а не треба водити истрагу због преосталих 35 убијених војника (међу којима су син апеланткиње Томовић и брат апеланткиње Гвозденовић) и старјешина ЈНА, те друга рањавања и малтретирања заробљених војника.

25. Надаље апеланткиње наводе да апелацију подносе и због тога што немају никаква сазнања о томе да ли је поступљено по наредби Тужилаштва БиХ од 17. јануара 2012. године, односно да ли се стварно у Тужилаштву БиХ спроводе истражне радње с циљем утврђивања идентитета починилаца, као и због тога што апеланткиње сматрају да је требало ријешити њихове приговоре-притужбе на други дио наредбе који се тиче других погибија и рањавања у истом догађају, када су погинули син апеланткиње Томовић и брат апеланткиње Гвозденовић, јер апеланткиње не виде због чега се нека убиства и рањавања у истој колони као посљедица истог напада сматрају незаконитим, а нека законитим, односно да су нека убиства и рањавања настала као резултат незаконитих, а нека законитих радњи.
26. Апеланткиње у апелацији као и у притужби наводе да је Тужилаштво БиХ пропустило да саслуша бројне свједоке догађаја од 2. и 3. маја 1992. године у којима су смртно страдали њихови блиски сродници, те су описале своја сазнања о околностима у којима су страдали војници Томовић и Гвозденовић.
27. Осим тога, апеланткиње сматрају да правни лијек притужба против наредбе о обустављању истраге од 17. јануара 2012. године због неактивности Тужилаштва БиХ није дјелотворан правни лијек јер је прошло више од пет година а да наведена притужба није ни усвојена нити одбачена, што све говори о неактивности и неефикасности рада Тужилаштва БиХ.
28. Апеланткиње такође сматрају да истрага у овом предмету није објективна и непристрасна јер су као осумњичени по командној одговорности били означени високи функционери у Босни и Херцеговини.
29. Због свега наведеног апеланткиње сматрају да им је прекршено право на забрану мучења, нечовјечног или понижавајућег третмана или казне из члана II/3б) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) и право на приватни и породични живот из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 став 1 Европске конвенције. Апеланткиња Гвозденовић у предмету *АП 1742/17* такође наводи и повреду права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције.
30. Апеланткиње су због повреде уставних права тражиле накнаду нематеријалне штете, и то апеланткиња Томовић у износу од 5.000 КМ, а апеланткиња Гвозденовић у износу од 3.300 КМ.

б) Одговор на апелацију

31. Тужилаштво БиХ је у одговору на апелацију број *АП 1638/17* навело да су против наредбе о обустављању истраге у предмету Т20 0 КТРЗ 0001145 06 од 17. јануара 2012. године оштећена лица изјавила већи број притужби (укупно 21 притужба), укључујући и апеланткињу Томовић која је притужбу изјавила у својству оштећеног лица – мајке убијеног војника Здравка Томовића. Након заступања свих наведених притужби одлуком тадашње вршитељице дужности главног тужиоца Тужилаштва БиХ формиран је тим за рад по притужбама у спису предмета Т20 0 КТРЗ 0001145 06, чији је крајњи циљ био сачинити приједлоге одлука по изјављеним притужбама. Надаље, 15. августа 2012. године тадашња вршитељица дужности главног тужиоца Тужилаштва БиХ донијела је одлуку о измјени одлуке о формирању тима за рад по притужбама у предмету Т20 0 КТРЗ 0001145 06. Затим је 5. фебруара 2013. године и 15. марта 2013. године главни тужилац Тужилаштва БиХ донио одлуку о измјени одлуке о формирању тима за рад по притужбама у предмету Т20 0 КТРЗ 0001145 06. Након тога је 30. децембра 2014. године главни тужилац Тужилаштва БиХ донио одлуку о формирању тима за рад по притужбама у предмету Т20 0 КТРЗ 0001145 06, која је измијењена рјешењем главног тужиоца Тужилаштва БиХ од 1. децембра 2015. године и одлуком о измјени одлуке о формирању тима за рад по притужбама у предмету Т20 0 КТРЗ 0001145 06 од 1. фебруара 2016. године. Тужилаштво БиХ је даље навело да се тим за рад по притужбама тренутно састоји од седам чланова који су у претходном периоду одржавали и одржавају редовне састанке с циљем испуњавања својих задатака – доношења приједлога одлука по свим притужбама. У том смислу, састанци тима су заказивани и одржавани 12. марта 2015. године, 29. маја 2015. године, 10. септембра 2015. године, 17. септембра 2015. године, 29. септембра 2015. године, 19. новембра 2015. године, 26. децембра 2015. године, 23. марта 2016. године, 8. априла 2016. године, 26. априла 2016. године, 11. маја 2016. године, 20. маја 2016. године, 12. јула 2016. године, 15. јула 2016. године, 4. октобра 2016. године (одгођен), 17. фебруара 2017. године, 10. априла 2017. године и 24. априла 2017. године, те 19. маја 2017. године (дан писања одговора), али тим за рјешавање по притужбама још увијек није донио коначни приједлог одлуке, те вршитељица дужности главног тужиоца није донијела одлуку. При томе, Тужилаштво БиХ је указало да одредбама ЗКПБиХ није прописан рок за рјешавање по притужбама, те да се ради о обимном и сложеном кривичном предмету.
32. Умјесто одговора на апелацију број *АП 1742/17* Тужилаштво БиХ је обавијестило Уставни суд да остаје при одговору који је достављен као одговор на апелацију *АП 1638/17*

(апеланткиња Богдана Томовић), и то у свим достављеним наводима. Такође је напоменуто да још увијек није донесена тужилачка одлука по изјављеним притужбама у овом предмету.

V. Релевантни прописи

33. **Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ бр. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09 и 72/13) у релевантном дијелу гласи:

Члан 216.

Наредба о спровођењу истраге

(1) *Тужилац наређује спровођење истраге ако постоје основи сумње да је извршено кривично дјело.*

(2) *О спровођењу истраге доноси се наредба, која садржи: податке о починиоцу кривичног дјела уколико су познати, опис дјела из којег произилазе законска обилежја кривичног дјела, законски назив кривичног дјела, околности које потврђују основе сумње за спровођење истраге и постојеће доказе. У наредби Тужилац ће навести које околности треба истражити и које истражне радње треба предузети.*

(3) *Тужилац доноси наредбу да се истрага неће спроводити ако је из пријаве и пратећих списа очигледно да пријављено дјело није кривично дјело, ако не постоје основи сумње да је пријављено лице учинило кривично дјело, ако је наступила застарјелост или је дјело обухваћено амнестијом или помиловањем или ако постоје друге околности које искључују кривично гоњење.*

(4) *О неспровођењу истраге, као и о разлозима за то, Тужилац ће обавијестити оштећеног и подносиоца пријаве у року од три дана. Оштећени и подносилац пријаве имају право поднијети притужбу у року од осам дана уреду Тужиоца.*

Члан 224.

Обустава истраге

1) *Тужилац ће наредбом обуставити истрагу ако се установи да:*

a) *дјело које је починио осумњичени није кривично дјело,*

б) постоје околности које искључују кривичну одговорност осумњиченог, осим у случају из члана 206. овог закона,

ц) нема довољно доказа да је осумњичени починио кривично дјело,

д) је дјело обухваћено амнестијом, помиловањем или застаром, или постоје друге сметње које искључују кривично гоњење.

(2) О обустављању истраге као и о разлозима за обустављање истраге тужилац ће у писаној форми обавијестити оштећеног који има права предвиђена у члану 216. овог закона, као и осумњиченог ако је испитан, и лице које је пријавило кривично дјело.

(3) Тужилац, у случајевима из става (1) тачке ц) овог члана, може поново отворити истрагу ако се добију нове чињенице и околности које указују да постоје основи сумње да је осумњичени починио кривично дјело.

VI. Допустивост

34. У складу са чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

35. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако је поднесена у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

36. Према мишљењу Уставног суда, из навода апелације произлази да апеланткиње покрећу питање (не)дјелотворности истраге.

37. Сходно наведеном, Уставни суд запажа да апеланткиње предметном апелацијом заправо не оспоравају мериторну одлуку – пресуду било којег суда у Босни и Херцеговини која би, у смислу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, могла бити предмет оспоравања пред Уставним судом, па се поставља питање допустивости предметне апелације.

38. У вези с тим, Уставни суд указује да, у складу са чланом 18 став (2) Правила Уставног суда, Уставни суд може изузетно разматрати апелацију и када нема одлуке надлежног суда, уколико апелација указује на озбиљна кршења права и основних слобода које штити Устав или међународни документи који се примјењују у Босни и Херцеговини.

39. С обзиром на то, Уставни суд, слиједећи своју досадашњу праксу у предметима који су покретали слична питања у контексту кршења права која су заштићена чл. II/3а) и б) Устава Босне и Херцеговине и чл. 2 и 3 Европске конвенције, а у контексту члана 18 став (2) Правила Уставног суда, сматра да у конкретном случају постоји његова надлежност (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број АП 3950/16 од 15. фебруара 2017. године, доступна на www.ustavnisud.ba).
40. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда, зато што није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због којег апелација није допустива.

VII. Меритум

41. Апеланткиње тврде да су им због недјелотворности истраге Тужилаштва БиХ о убиствима њихових блиских сродника прекршена права из члана II/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 3 Европске конвенције, члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 став 1 Европске конвенције. Апеланткиња Гвозденовић наводи и повреду права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције.

Забрана подвргавања нехуманом поступку

42. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

б) Право да не буду подвргнута мучењу или нехуманом и понижавајућем поступку или казни.

43. Члан 3 Европске конвенције гласи:

Нико не смије бити подвргнут мучењу, или нечовјечном или понижавајућем поступању или кажњавању.

44. Имајући у виду наводе из предметне апелације, поставља се питање да ли се патња која је наметнута апеланткињама због тога што истрага Тужилаштва БиХ о смрти њихових најближих сродника траје дуги низ година и за коју оне тврде да није дјелотворна може сматрати тортуром, нехуманим или понижавајућим поступањем или казном, што је забрањено чланом 3 Европске конвенције.

45. У вези с тим, Уставни суд првенствено указује да члан 3 Европске конвенције штити неке од најосновнијих вриједности демократског друштва. То је једно од „апсолутних права“ Европске конвенције од чијег поштовања државе никада не могу одступати, чак ни у вријеме рата.
46. У погледу процесних јемстава држави које намеће члан 3 Европске конвенције, забрана мучења и нехуманог поступања намеће држави обавезу да дјелотворно истражи све тврдње о таквом поступању и да, према потреби, кривично гони наводне починиоце. Та одговорност је дио позитивних обавеза државе према Европској конвенцији, односно обавезе државних власти да предузму кораке или мјере да заштите права појединаца према Европској конвенцији. Основ за такво наметање може се наћи у члану 1 Европске конвенције, којим се од високих страна уговорница захтијева да сваком у својој надлежности јемче права и слободе одређене у Европској конвенцији. Позитивне обавезе се такође заснивају на принципу да права према Европској конвенцији морају бити практична и дјелотворна, а не теоретска и илузорна. Европски суд за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) у многим је случајевима утврдио процесну повреду члана 3 Европске конвенције иако није било могуће доказати да је заиста дошло до лошег поступања (види Европски суд, *Kmetty против Мађарске*, пресуда од 16. децембра 2003. године, ст. 38-43).
47. Уставни суд подсјећа да нехуман третман мора имати минималан степен јачине уколико се сврстава у оквир члана 3 Европске конвенције. Процјена овог минимума је, према природи ствари, релативна. Она зависи од свих околности предмета, као што су природа и садржај поступка, његово трајање и његове физичке и менталне посљедице, а у неким случајевима и пол, старосна доб и здравствено стање жртве (види Европски суд, *Ирска против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 18. јануара 1978. године, серија А, број 25, стр. 65, став 162). У погледу понашања органа власти, посебни фактори који се узимају у обзир су: понашање органа власти након релевантног догађаја, мјера до које је спроведен поступак у вези с догађајем (види Европски суд, *Çakıcı против Турске*, пресуда од 10. маја 2001. године, Одлуке и извјештаји 2001. IV, став 156; Дом за људска права, предмет број ЦХ/99/2150, *Унковић против Федерације Босне и Херцеговине*, одлука од 10. маја 2002. године, ст. 111-119).
48. Такође, Уставни суд подсјећа на сопствену праксу у предмету број АП 143/04 од 23. септембра 2005. године у којем је истакао да чињеница да власти нису покренуле службену истрагу о нестанку и насилној смрти чланова породица апеланата и нису

апелантима доставиле информације о томе апеланте не може оставити равнодушним, тј. код њих мора изазвати „осјећање страха, снажног немира и инфериорности, које је у стању да жртву понизи или деградира“, што представља нехумано поступање које је забрањено чланом 3 Европске конвенције. У наведеној одлуци Уставни суд је даље нагласио да су надлежни органи у Босни и Херцеговини и ентитетима били обавезни да предузму разумне кораке како би се покушале прикупити информације које се односе на околности насилне смрти чланова породица апеланата, што у првом реду подразумијева откривање лица одговорних за насилну смрт чланова породица апеланата и њихово кажњавање у складу са законом. Међутим, надлежне власти су у периоду дугом скоро десет година пропустиле да предузму разумне кораке с циљем откривања лица одговорних за смрт чланова породица апеланата, те информисања апеланата о предузетим мјерама. У наведеном предмету Уставни суд је видио и пропуст у неизвршавању позитивне обавезе државе и ентитета, која се састоји у предузимању разумних корака с циљем спровођења непристрасне истраге поводом насилне смрти чланова породица апеланата, што је довело до повреде права из члана 3 Европске конвенције.

49. У вези с тим, Уставни суд запажа да, процедурално, позитивна обавеза државе, према члану II/3б) Устава Босне и Херцеговине и члану 3 Европске конвенције, захтијева од државних органа да искористе све могућности и предузму све разумно оствариве кораке како би утврдили идентитет починилаца, те их привели правди. Држава нема и не може имати апсолутну обавезу да оствари циљ за који се може испоставити да је неостварив.

50. У конкретном случају, полазећи од позитивне обавезе државе да, према члану 3 Европске конвенције, дјелотворно истражи предметни случај и да, према потреби, кривично гони наводне починиоце, Уставни суд, прије свега, примјећује да се истрага водила за догађај од 3. маја 1992. године, при чему апеланткиња Гвозденовић сматра да је овом истрагом требао бити обухваћен и догађај од 2. маја 1992. године у којем је изгубио живот њен брат, будући да су оба догађаја обухваћена истом кривичном пријавом, због постојања сумње да је почињено кривично дјело ратни злочин. У вези с тим, Уставни суд запажа да Тужилаштво БиХ није оспорило да обје апеланткиње имају статус оштећеног лица у овом предмету. Кривична пријава за ове догађаје (од 3. маја 1992. године) поднесена је 29. маја 1996. године, допуњена 27. априла 2005. године (и за догађаје од 2. маја 1992. године). Тужилаштво БиХ је предмет примило од Окружног тужилаштва Источно Сарајево, а истрага у вези с наведеним догађајем, напад на конвој ЈНА у Сарајеву у Добровољачкој улици 3. маја 1992. године у којем је убијен син апеланткиње Томовић, отворена је 2.

октобра 2006. године, тј. 14 година након критичног догађаја. С тим у вези, Уставни суд запажа да је Европски суд у више својих предмета против Босне и Херцеговине у којима је испитивао наводе апликаната да није било ефикасне истраге о нестанку и смрти њихових блиских сродника узео у обзир само период након 2005. године када је након формирања Одјела за ратне злочине при Суду Босне и Херцеговине оспособљен домаћи правни систем за рад на предметима који се односе на тешке повреде међународног хуманитарног права (види *Палић против Босне и Херцеговине*, Пресуда број 4704/04 од 15. фебруара 2011, тачка 70).

51. Надаље, с обзиром на тежину кривичног дјела и вријеме које је протекло од тренутка када је почињено, очигледно је да је отежано прикупљање доказа којим би биле поткријепљене основе сумње да су нека лица починила кривично дјело, што је иначе карактеристично за све предмете ратних злочина. Дакле, у конкретном случају ради се о изузетно сложенем предмету како у погледу чињеничних тако и у погледу правних питања.

52. Уставни суд даље запажа да је у одговору на апелацију Тужилаштво БиХ указало да су против наредбе о обустављању истраге од 17. јануара 2012. године оштећена лица изјавила већи број притужби (укупно 21 притужба), укључујући и апеланткиње, да је у Тужилаштву БиХ формиран тим за рад на наведеним притужбама, да је од тада до 16. фебруара 2016. године донесено више одлука које су се тичале персоналног састава тима (укупно шест одлука), да је тим од 18. марта 2015. године до 19. маја 2017. године (дан писања одговора) одржао осамнаест састанака с циљем доношења приједлога одлука по свим притужбама, те указао на сложеност предмета и да одредбама ЗКПБиХ није прописан рок за рјешавање притужби. У вези с тим, Уставни суд подсећа и на став Европског суда у одлуци *Стјепановић и др. против Босне и Херцеговине* од 16. децембра 2014. године, тачке 28 и 29 (у којој је Европски суд испитивао наводе апликаната да није било ефикасне истраге о нестанку и смрти њиховог сина) према којем је стандард експедитивности у таквим предметима много другачији од стандарда који се примјењује на недавне догађаје код којих вријеме често има суштински значај за очување важних доказа. Такође, Европски суд је у цитираној одлуци нагласио значај околности које су владале у Босни и Херцеговини (оцјењујући да је домаћи правни систем тек 2005. године, након формирања Одјела за ратне злочине при Суду Босне и Херцеговине, оспособљен да рјешава случајеве тешких повреда међународног хуманитарног права), те велик број предмета ратних злочина пред домаћим судовима при процјени поштовања минималних стандарда права на правично суђење. Европски суд је указао да су 2008. године домаћи

органи власти усвојили Државну стратегију за рад на предметима ратних злочина која пружа систематски приступ рјешавању проблема великог броја неријешених предмета ратних злочина, којој је један од циљева да се најсложенији предмети и предмети од највећег приоритета процесуирају у року од седам година (односно до краја 2015. године), а остали предмети ратних злочина у року од петнаест година (односно до краја 2023. године), те да је Европски суд у предмету *Палић против Босне и Херцеговине* оцијенио да су ти рокови разумни (види, *op. cit. Палић против Босне и Херцеговине*, тачка 51).

53. Међутим, све наведено не може се тумачити као отварање могућности Тужилаштву БиХ да истрагу може водити неограничено дуго, јер би то било супротно позитивној обавези државе да, према члану II/3б) Устава Босне и Херцеговине и члану 3 Европске конвенције, спроведе дјелотворну истрагу поводом смрти блиских сродника апеланткиња у критичним догађајима од 2. и 3. маја 1992. године. С тим у вези, Уставни суд, руководећи се стандардима успостављеним у цитираном предмету *Стјепановић и др. против Босне и Херцеговине*, запажа да је истрага у конкретном предмету отворена 2006. године, дакле недуго након што је правни систем у Босни и Херцеговини оспособљен за рад на тој врсти предмета (2005. година) и након што је кривична пријава допуњена, те да је Тужилаштво БиХ након шест година, у јануару 2012. године, донијело наредбу о обустави истраге у којој је наведено да је током истраге утврђено да су погибије и рањавања одређеног броја лица настали као резултат законитих радњи због тога што су жртве у моменту када је на њих отворена ватра представљале законите мете, те закључило да с тим у вези неће спроводити даљње истражне радње. У обавјештењу које је послано апеланткињи Томовић, а за које је апеланткиња Гвозденовић сазнала посредно, није поименично наведено на које смрти и рањавања се тај закључак односи.
54. Уставни суд даље запажа да су апеланткиње против наведене наредбе поднијеле притужбе, једино правно средство које су могле користити, о којима, према стању спису, до данас није одлучено, дакле ни након шест година. У вези с тим, Уставни суд запажа да су тачни наводи из одговора Тужилаштва да одредбама ЗКПБиХ није прописан рок за рјешавање по притужбама, међутим, то ни у којем случају не значи да Тужилаштво има „неограничен“ рок за одлучивање о тим притужбама. Штавише, из стипулације одредби ЗКП, члан 224 (обустава истраге) у вези са чланом 216 (наредба о спровођењу истраге), произлази интенција законодавца да се предметни поступак што прије оконча (с обзиром на рокове везане за доношење наредбе о спровођењу истраге – обавјештавање

оштећеног у року од три дана, односно подношење притужбе у року од осам дана), нарочито имајући у виду овлашћење тужиоца да, у смислу члана 224 став 3 ЗКПБиХ, може поново отворити истрагу ако се добију нове чињенице и околности које указују да постоје основи сумње да је осумњичени учинио кривично дјело. Надаље, Уставни суд запажа да је, након што су поднесене притужбе апеланткиња, Тужилаштво БиХ донијело низ одлука којима је мијењало персонални састав тима за одлучивање о наведеним притужбама и да је одржало осамнаест састанака, али о притужбама апеланткиња, као и осталих оштећених, није одлучено, нити је на било који начин у одговору на апелацију указано да Тужилаштво БиХ (осим измјене персоналног састава и одржавања сједница) спроводи конкретне радње с циљем утврђивања основаности навода које су апеланткиње и остали оштећени истакли у својим притужбама, посебно имајући у виду да су апеланткиње у својим приговорима изнијеле конкретне наводе у погледу саслушања одређених лица у својству свједока, а из чињеница предмета није евидентно да је Тужилаштво БиХ на било који начин информисало апеланткиње о предузетим мјерама у смислу позитивне обавезе јавне власти према члану II/3б) Устава Босне и Херцеговине и члану 3 Европске конвенције. Осим тога, чињеница да Тужилаштво БиХ ни након шест година није успјело размотрити притужбе оштећених и спис предмета, те утврдити да ли је тужилачка одлука од 17. јануара 2012. године да се обустави истрага била правилна, и о својој одлуци обавијестити оштећене, у сваком случају појачава код апеланткиња осјећање снажног немира и инфериорности, које је у стању да жртву понизи или деградира.

55. На основу наведеног, узимајући у обзир конкретне околности случаја, посебно чињеницу да о притужбама апеланткиња против наредбе о обустави истраге од 17. јануара 2012. године у предмету који се тиче догађаја од 2. и 3. маја 1992. године у којима су изгубили живот блиски сродници апеланткиња није одлучено ни након шест година, за које вријеме се Тужилаштво БиХ првенствено бавило организационим питањима везаним за рад по наведеним притужбама, а не утврђивањем основаности навода апеланткиња и осталих оштећених изнесених у притужбама, чиме је довело у питање своју озбиљност и посвећеност у раду на овом предмету, Уставни суд сматра да Тужилаштво БиХ није испунило своју обавезу у погледу члана II/3б) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције.

56. Што се тиче независности истраге, Уставни суд примјећује да наводи апеланткиња да истрага у овом предмету није објективна и непристрасна због тога што су као

осумњичени по командној одговорности били означени високи функционери у Босни и Херцеговини више упућују на генерално незадовољство радом Тужилаштва БиХ у вези са спровођењем истраге, због самог начина рада и односа према апеланткињама и предмету, па се Уставни суд није бавио тим питањем.

57. Имајући у виду наведено, Уставни суд закључује да су повријеђени члан II/3б) Устава Босне и Херцеговине и члан 3 Европске конвенције.

Питање накнаде нематеријалне штете

58. Апеланткиње су због повреде уставних права тражиле накнаду нематеријалне штете. У складу са чланом 74 Правила Уставног суда, Уставни суд може одредити накнаду за нематеријалну штету. Уставни суд подсјећа на то да, за разлику од поступка пред редовним судовима, накнаду нематеријалне штете одређује у посебним случајевима кршења загарантованих људских права и основних слобода.

59. С обзиром на одлуку у овом предмету и водећи се принципима правичности, Уставни суд сматра да апеланткињама треба на име накнаде нематеријалне штете исплатити износ од по 1.000,00 КМ. Ову накнаду је дужан платити Савјет министара Босне и Херцеговине у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке уз обавезу да након истека тог рока плати апеланткињама законску затезну камату на евентуално неисплаћени износ или дио износа накнаде одређене овом одлуком. Ова одлука Уставног суда у дијелу који се односи на накнаду нематеријалне штете представља извршну исправу.

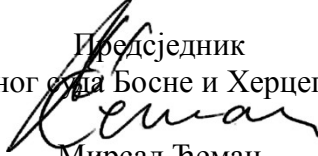
Остали наводи

60. С обзиром на закључак Уставног суда у погледу повреде права из члана II/3б) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције, Уставни суд сматра да није неопходно посебно разматрати остале наводе из апелација.

VIII. Закључак

61. Уставни суд, не улазећи у питање оправданости доношења наредбе о обустављању истраге и притужби на ту наредбу, закључује да постоји кршење права из члана II/3б) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције јер надлежно тужилаштво у предмету који се тиче истраге смрти блиских сродника апеланткиња ни након шест година није одлучило о притужбама апеланткиња против наредбе о обустављању истраге у том предмету, а при томе није понудило нити један разлог који би се могао сматрати разумним и оправданим за дуго трајање конкретног поступка.

62. На основу члана 59 ст. (1) и (2) и члана 74 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.
63. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине

Мирсад Теман